

Preek over Handelingen 2:1-13

Gehouden op Pinksterzondag, 31 mei 2020, in de Bergkerk te Den Haag

Gemeente van Christus,

Vandaag vieren wij het feest van de Geest van God die ineens, plotseling en onverwacht mensen heeft aangeraakt, geïnspireerd en overvallen. Het feest van de Geest van God, die zo de kerk heeft gesticht. Over deze Geest die zich vrijelijk onder de mensen wil verspreiden zullen wij vandaag spreken. Over een Geest die vrij wil zijn, die wil werken waar en wanneer zij wil, over wat zij in ons mensen veranderd en teweeg brengt en erover wat haar opdracht voor ons in deze tijden kan zijn. Over deze geest moeten wij niet alleen spreken, omdat het vandaag Pinksteren is, maar vooral omdat kerk en samenleving deze Geest meer dan ooit nodig hebben. Deze goddelijke Pinkstergeest kan ons namelijk midden in deze crisis de kracht geven die nodig is om aan een betere toekomst te gaan bouwen.

Gezien het verhaal dat wij net hoorden, moeten wij het daarom over taal hebben. En dat is alles behalve droog of saai, nee, dat is een verhaal bruisend als de Geest zelf! Want wat was haar eerste effect van die Geest, toen in Jeruzalem? Wat gebeurde als eerste met de volgelingen? En wat was het eerste wat al die bij elkaar gestroomde mensen, deze “vrome Joden, die afkomstig waren uit ieder volk op aarde” opmerkten? Waarom wilden deze “Parten, Meden en Elamieten, deze inwoners van Mesopotamië, Judea en Kappadocië, al die mensen uit Pontus en Asia, Frygië en Pamfylië, Egypte en de omgeving van Cyrene in Libië en degene uit Rome, Kreta en Arabië”, waarom wilden zij allemaal ineens bij deze beweging van Jezus, bij deze groep van eenvoudige Galileeërs, horen?

Al deze mensen stroomden niet voor het eerst daar samen, waar die dag de vrienden van Jezus samen Sja-voet, het Joodse Wekenfeest vierden. Nee, daarvoor waren ze al uit alle windstreken, uit heel uiteenlopende provincies van het Romeinse Rijk en van daarbuiten naar Jeruzalem getrokken om daar te gaan wonen, in deze waarschijnlijk meest diverse, meest multiculturele smeltkroes van de antieke wereld. Dáár, in het voor hen heilige, het door God aan hen beloofde land, in de stad waar God zelf zijn woning heeft, daar en nergens elders wilden zij gaan wonen, werken en vooral: bidden en God loven. Dat zij daar eerst nauwelijks iemand konden verstaan, dat zij daarvoor een nieuwe taal moesten gaan leren, dat daar, in den vreemde, de oorspronkelijke bevolking hen als “vreemde”, als buitenlanders zag en vaak met de nek aankeek, al dat namen ze op de koop toe, als zij maar dichtbij het kloppend hart van hun geloof konden leven.

En wat schetst de verbazing van deze grote diversiteit van mensen met uiteenlopende culturele achtergronden en moedertalen? Wat hoorden zij die dag op dat plein waar de groep van de vrienden van Jezus, allemaal mensen van het platteland zonder talenkennis, bij elkaar gekomen waren? De vrienden van Jezus die dus net “dronken” waren van de Heilige Geest, loofden daar ineens God in allerlei uiteenlopende voor hen vreemde talen. Zodat de bijeen gestroomde mensen ineens, in den vreemde, de voor hen heilige woorden waarmee zij sinds kindsbeen aan God loofden, in hun eigen moedertaal hoorden.

Ik kan uit eigen ervaring niet genoeg onderstrepen, wat voor een enorm emotioneel, wat voor een fundamenteel ingrijpende ervaring dit voor hen moet zijn geweest. Waarschijnlijk kunnen dit alleen mensen invoelen, die ooit langere tijd ontheemd in een ander deel van de wereld hebben doorgebracht. Zo zal ik zelf nooit die ene avond in 2006 vergeten, wanneer ik al enkele maanden in mijn eentje door Zuidoost Azië aan het backpacken was. Natuurlijk was ik daar verre van de enige Westerse toerist, ook al had ik lang geen Duits woord meer gesproken. Vooral miste ik daar echter het gezamenlijk vieren van mijn geloof, het samen zingen en loven, dat zo diep in mij zat geworteld. Geen van mijn collega-backpackers was christelijk en hoewel ik het boeddhisme daar super boeiend vond, voedde het mij niet op de voor mij juiste manier. En dat gemis was extra groot op die ene avond, wanner ik bij zonondergang in een klein bergdorp in de jungle van Noord-Thailand op de veranda van mijn huisje zat. Het was namelijk Goede Vrijdag, ik las in mijn eentje het passieverhaal en voelde mij toch behoorlijk ontheemd, de afstand naar de wortels van mijn eigen zingeving voelde onmeetbaar groot en onoverbrugbaar. Maar ineens hoorde ik iets, dat ik eerst als een wensdroom wegwijsde, het moest een soort gekke hallucinatie zijn. Maar niet heus, er klonk plotseling een vertrouwde melodie in mijn oren en als een marionet die aan onzichtbare draden wordt voortgetrokken, volgde ik de muziek om een paar hoeken langs uitgedroogde paden tussen de huisjes. Aan de andere kant van het dorp zat een groep mensen bij kaarslicht met gitaarbegeleiding te zingen. En dan wel, ik kon het nog steeds niet geloven, ‘O hoofd vol bloed en wonden’, alleen dan wel in het Pwo-dialect van de Karen, het uit Birma afkomstige en gedeeltelijk christelijke bergvolk bij wie ik te gast was. In heel het liedboek dat deze mensen in handen hielden,

stond geen enkele letter die ik kon lezen. En toch wist ik precies welk lied zij zongen en kon ik uit mijn hoofd in het Duits meezingen! Erna kwamen wij tot onze wederzijdse vreugde erachter, dat er nog andere liederen in hun liedboek stonden die wij samen konden zingen, ook al konden we geen enkel woord met elkaar praten.

Nog steeds, 14 jaar later, krijg ik rillingen elke keer als ik over die Goede Vrijdag vertel, zo een enorm emotionele ervaring was het, toen ineens, plotseling en onverwacht mijn ontheemd gevoel werd weggeblazen, toen er zomaar een brug ontstond tussen mij en de zo compleet verschillende mensen bij wie ik te gast was. Alleen door die paar liederen samen te zingen, was ik plotsklaps in dat bergdorp midden in de jungle thuis, voelde ik me zelfs deel van hun gemeenschap! En dat alleen maar door melodieën die in mijn geheugen taal opriepen, diep in mij gewortelde taal, taal uit mijn kindertijd en opvoeding, taal die mij zin gaf, die mij stichtte, voedde en troostte. Al dit voelde voor mij als de Heilige Geest. Stel je alleen voor hoe veel sterker die ervaring was geweest, hadden die dorpsbewoners dat lied in het Duits gezongen!

En precies dát was dus, wat toen in Jeruzalem, onder regie van de Heilige Geest wel gebeurde, de vrienden van Jezus spraken en zongen plotseling in alle moedertalen van de diverse, multiculturele bevolking van Jeruzalem. Plotseling hoorden al deze bijeen gedromde migranten diep in hen gewortelde en gekoesterde woorden in hun eigen moedertaal! Ineens verstonden zij instinctief waarom het ging en konden ze meepraten, meeloven. Plotseling waren ze thuis, niet alleen fysiek, qua woonplek, maar samen met wat hen stichtte, voedde en troostte, samen met heel hun identiteit. Voor het eerst wellicht waren zij geen buitenstanders meer! En wilden ze bij die beweging van Jezus gaan horen. Zo gaat het geboorteverhaal van onze kerk. Het is een verhaal van het overbruggen van verschillen, van de rijkdom van diversiteit, van insluiting en van elkaar over grenzen heen willen en kunnen verstaan.

Zo bezien is het Pinksterverhaal, deze geboortekte van onze kerk, een mooi voorbeeld ervoor hoe je mensen en groepen met behulp van taal welkom kunt heten, kunt inbinden en ruimte voor ze kunt scheppen. Want als je iemand die van jou, hoe dan ook, verschilt, met de juiste woorden, in de juiste taal aanspreekt, dan laat je zien, dat je degene echt hebt gezien, dat je zijn of haar identiteit hebt aanvaard, dat deze mens er mag zijn naast jou, met dezelfde rechten op ruimte, invloed en ontwikkeling als jij en jouw eigen groep.

Helaas spreken wij tegenwoordig vooral over taal als het omgekeerde gebeurt. Nog begin van deze maand had de koning het erover dat zelfs de Holocaust met taal begon. “Sobibor begon in het Vondelpark. Met een bordje: ‘Voor Joden verboden’.” En ook dat werd toen voorbereid door discriminerende taal, door gefluisterd geroddeld met de buurman, door scheldwoorden, denigrerende bijnamen en racistische grappen. Ook het spreken over iemands etnische of religieuze groep i.p.v. over iemands individueel gedrag gebeurt door taal.

Tot de dag van vandaag is daar niets aan veranderd, nog steeds maken incidenten met discriminerende, met anderen uitsluitende taal de tongen los. En veel maatschappelijke discussies en politieke vraagstukken draaien rond taalkeuzes in de verhoudingen tussen verschillende groepen binnen onze samenleving. Hoe noem je dat zoete gebak waarbij witte schuim door een laagje chocola wordt bedekt? Zijn autochtone Nederlanders nou “wit” of “blank”? Moet de NS “dames en heren” door “reizigers” vervangen? Zelfs in deze corona-crisis speelden dit soort kwesties op. Een resolutie van de VN-Veiligheidsraad sneuvelde zelfs door een veto, omdat de tekst het over het “coronavirus” i.p.v. over het door Trump gewenste, racistische “Chinese virus” had.

Sluit je anderen met de taal die je bezigt uit of laat je ermee andersom juist zien dat je hen echt hebt gezien, dat zij er mogen zijn naast jou? Zodra je je mond open doet om met of over mensen te praten die van jou – in etniciteit, huidskleur, leeftijd, gender, seksuele voorkeur, lichamelijke mogelijkheden of hoe dan ook – verschillen, dan draag je verantwoordelijkheid, ook voor de maatschappelijke verhoudingen tussen de twee groepen waartoe jullie worden gerekend. En vandaag, met Pinksteren, zien wij dat de goddelijke Heilige Geest, gezien het geboorteverhaal van onze kerk, ons dus juist oproept om die verantwoordelijkheid serieus te nemen. En om er dus samen werk van te maken om het “samen” binnen onze samenleving te sterken, om polarisatie en uitsluiting te bestrijden, om op te komen voor de rijkdom van diversiteit en om op te staan tegen haat en discriminatie.

Laten wij daarom ons best doen in ons werk aan een betere toekomst na deze crisis. Laten wij rekening houden met anderen, zeker met kwetsbaren uit minderheidsgroepen. Laten wij ons inzetten voor respect en fatsoen in de omgang tussen groepen binnen onze samenleving. En laten wij opstaan tegen discriminerende taal, waar wij deze ook tegenkomen. En waar degene die van mij verschilt iets zegt of doet wat ik echt voor geen meter kan begrijpen, laten wij dan om de Heilige Geest bidden, deze luchtige, vurige en toch zo dragende brug tussen mensen met verschil.

Amen.